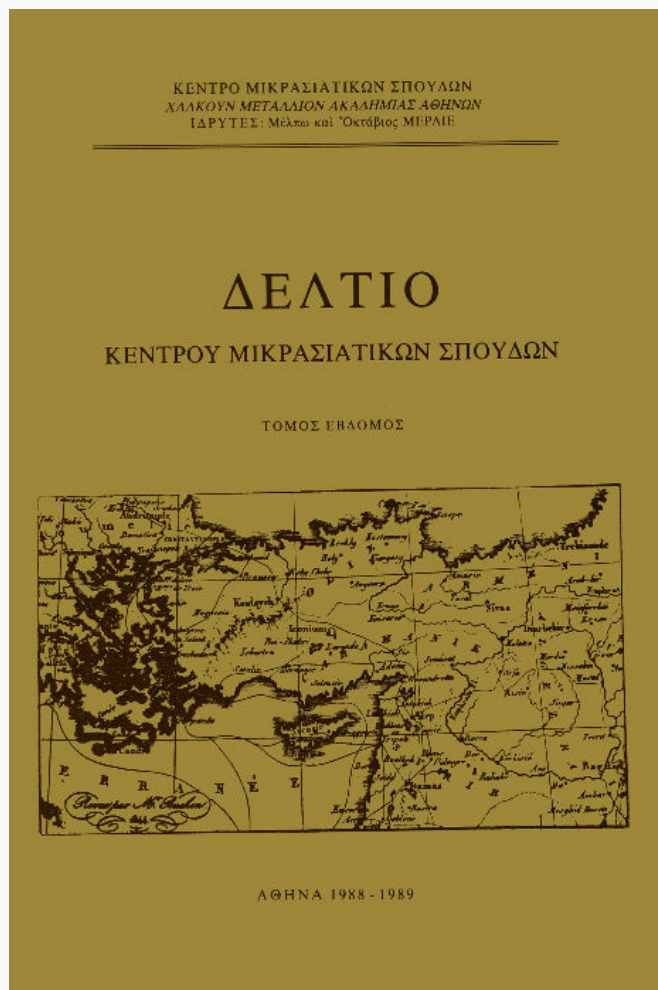


Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Τόμ. 7 (1988)



Η Μικρασιατική λαογραφία

Γεώργιος Ασκητόπουλος

doi: [10.12681/deltiokms.195](https://doi.org/10.12681/deltiokms.195)

Copyright © 2015, Γεώργιος Ασκητόπουλος



Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Ασκητόπουλος Γ. (1988). Η Μικρασιατική λαογραφία. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 7, 303–312.
<https://doi.org/10.12681/deltiokms.195>

Η ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1924 μετὰ τὸ πέρας τῆς συνεδρίας τῆς ἐπιστημονικῆς ἑταιρείας ἀποτεινόμενος πρὸς με ὁ Πρόεδρος τῆς ἐν λόγῳ Ἑταιρείας κ. Γ. Ν. Χατζιδάκις εἶπεν ὅτι ἡ προσεχὴς συνεδρία θὰ ἀφιερωθῇ εἰς τὴν Μικρασιατικὴν Λαογραφίαν καὶ με προέτρπεν εἰς αὐτὴν νὰ προσκαλέσω τοὺς Μικρασιάτας καθηγητάς, λογίους καὶ διανοουμένους διὰ νὰ συσκεφθῶμεν ὅλοι ὁμοῦ πῶς θὰ διασωθοῦν ἡ γλῶσσα, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τῆς Μ. Ἀσίας ἀπὸ τὴν πλήρη ἐξαφάνισιν.

Καὶ πραγματικῶς ἡ μεγάλη αἴθουσα τῆς Σιναιᾶς Ἀκαδημίας ἐπληρώθη ἀπὸ τοὺς προσελθόντας Μικρασιάτας κατὰ τὴν 317ην συνεδρίαν τῆς Ἑπιστημονικῆς Ἑταιρείας τῆς 7 Δεκεμβρίου 1924.

Κατ' αὐτὴν πρῶτος λαβὼν τὸν λόγον ὁ ἀείμνηστος καθηγητῆς μου Γ. Ν. Χατζιδάκις, πρόεδρος τῆς Ἑπιστημονικῆς Ἑταιρείας, μετὰ ἱερᾶς συγκινήσεως, δυσκόλως συγκρατουμένης, ὠμίλησε περὶ τοῦ ἐπὶ τρισχίλια καὶ πλέον ἔτη ἰσχύσαντος Μικρασιατικοῦ πολιτισμοῦ, ὅστις ἀτυχῶς πρὸ διετίας καμφθεὶς ἀπεχώρησε τῆς κοιτίδος αὐτοῦ καὶ διεσπάρη ἀνὰ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα.

Ἐπειδὴ ὁμως ἔνεκα τῆς διασπορᾶς καὶ τῆς μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἀναμείξεως εἶναι προφανὲς ὅτι μέγα μέρος τοῦ τε γλωσσικοῦ καὶ τοῦ λαογραφικοῦ πλούτου θὰ ὑποστῇ ἀλλοίωσιν, πιθανώτατα δὲ καὶ πλήρη ἀπώλειαν, συνέστησεν ὅπως ἡ Ἑπιστημονικὴ Ἑταιρεία ρίψῃ τὴν ἰδέαν τῆς συστηματικῆς, ἀλλὰ καὶ ἀμέσου συλλογῆς καὶ μελέτης οὐ μόνον τῶν διάλέκτων τῶν λαλουμένων ὑπὸ τῶν ἀτυχησάντων Μικρασιατῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων καὶ παντὸς γενικῶς τοῦ λαογραφικοῦ πλούτου χρησιμοποιοιμένων ἀρμοδίως τῶν ἱερέων, τῶν διδασκάλων καὶ τῶν φοιτητῶν τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰς προσφυγικὰς τάξεις.

Πρὸς ἀσφαλεστέραν δ' ἐπίτευξιν τοῦ ἀνωτέρω σκοποῦ συνέστησεν ὅπως πλὴν τῆς ἐπιστημονικῆς ἑταιρείας, ἣς οἱ ἑταῖροι διὰ τῆς πείρας καὶ τῶν γνώσεων αὐτῶν σπουδαίως καὶ προθύμως θὰ συμβάλωσι ὅ,τι δεῖ, νὰ παρακληθῇ ὁ πρεσβυγενὴς Μικρασιατικὸς Σύλλογος « Ἀνατολή », ὁ εὐδοκιμώτατος ἀπὸ τοῦ 1891 ἐργαζόμενος καὶ αἱ ὅλοι Μικρασια-

τικαὶ ὀργανώσεις, Σύνδεσμοι, Ἀδελφότητες, Σωματεῖα καὶ Λέσχαι, νὰ υἱοθετήσωσι τὴν ἰδέαν, καὶ νὰ πρωτοστατήσωσι εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ὄντως ἐθνικοῦ τούτου σκοποῦ.

Ἐν τέλει ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα, ὅτι διὰ συστηματικῆς διαφωτιστικῆς καὶ κοινῆς, ὄλων τῶν ἀνωτέρω Μικρασιατικῶν δυνάμεων, ἐργασίας, οὐ μόνον τὸ κράτος θὰ χορηγῇ τὸ ἀναγκαῖον ποσόν, ἀλλὰ καὶ πλούσιοι ἰδιῶται θὰ συμβάλωσιν ὄντως, ὥστε πολὺ ἐνωρὶς θὰ καταστῇ δυνατόν καὶ ἡ εἰς ξένας γλώσσας δημοσίευσις σειρᾶς λευκωμάτων, δι' ὧν θὰ πιστευθῇ καὶ ἡ ἀκμὴ τοῦ Μικρασιατικοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ μεγάλη ἀπώλεια πολιτισμοῦ ἀνάγοντος ἡμᾶς ἀπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς εἰς τοὺς ἀπωτάτους τῆς ἱστορίας χρόνους.

Μετὰ τὴν εὐφραδὴ καὶ συγκινητικὴν ὁμιλίαν τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ Γ. Ν. Χατζιδάκι ὁ κ. Π. Φωτιάδης διέλαβε περὶ τῆς χρησιμότητος τῆς μελέτης τῶν διαλέκτων καὶ ἀπὸ νομικῆς¹ ἀπόψεως καὶ συνέστησε τὴν μελέτην τῶν κωδικῶν καὶ τὴν συλλογὴν τῶν νομικῶν ἐθίμων.

Πρόσθεσε δ' ἐν τέλει ὅτι, πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ σκοποῦ, δεόν νὰ παρακληθῇ ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης κ. Μελέτιος Μεταξάκης μετὰ τῶν ἐκ Μ. Ἀσίας ἐλθόντων ἐπισκόπων, ἵνα τεθῶσιν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐθνικῆς ταύτης κινήσεως καὶ καθοδηγήσωσι τοὺς ἱερεῖς νὰ γίνωσι κήρυκες τῆς σκοπιμότητος τῆς μελέτης τοῦ βίου τῶν ἀτυχησάντων ἀδελφῶν ἡμῶν.

Κατόπιν ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας Σίμος Μενάρδος ἐξάρας τὴν χρησιμότητα τῆς τοιαύτης ἐρεῦνης συνέστησε τὴν ἱδρυσιν Μικρασιατικοῦ Μουσείου, ἐν τῷ ὁποίῳ νὰ συγκεντρωθῶσιν ὅλα τὰ Ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἐθνικὰ κειμήλια τὰ ἐκ διαφόρων πόλεων καὶ Κοινοτήτων ὑπὸ τῶν ἱερέων καὶ προκρίτων Μικρασιατῶν προσφύγων μετακομισθέντα ἐνταῦθα², καὶ ὁ ἐταῖρος κ. Ἀντ. Χατζῆς συνέστησε τὴν χρησιμοποίησιν φωτογραφιῶν, κινηματογράφου, γραμμοφώνου πρὸ πάντων, οὐτινος καὶ ὑπὸ ξένων λογίων ἐγένετο χρῆσις πρὸς ζωντανότεραν τῶν φθόγγων ἀνα[πα]ράστασιν.

Ἐν τέλει προτάσει τοῦ Γραμματέως κ. Πέτρου Α. Φουρίκη διευθυντοῦ τοῦ Λαογραφικοῦ ἀρχείου (ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ) τονίσαντος, ὅτι

1. Μ. Γ. Μιχαηλίδου-Νουάρου *Νομικὰ ἔθιμα τῆς Δωδεκανήσου*, ἐν Ἀθήναις 1926. Τὴν μελέτην ταύτην συνιστῶμεν θερμότερα καὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους ὡς πρότυπον ἐπιστημονικῆς καὶ μεθοδικῆς ἐργασίας. Ἐπίσης τοῦ ἰδίου 6 τόμου λαογρ. ὕλικου (Καρπάθου).

2. Τότε κατὰ τὸ 1927 περίπου εἰς τὰ πρῶτα φύλλα τοῦ *Προσφυγικοῦ Κόσμου* ἐγράψαμεν σειρὰν μεγάλην ἄρθρων, δι' ὧν ἐπροτεῖναμεν τὴν ἐν τοῖς παλαιοῖς Ἀνακτόροις ἱδρυσιν ὡς Μουσείου τοῦ Μεσαιωνικοῦ καὶ Νέου Ἑλληνισμοῦ συγκέντρωσιν τῶν προσφυγικῶν κειμηλίων, τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου, τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας κτλ. Ἡ γνώμη ἡμῶν αὐτὴ ἐγένετο δεκτὴ, ἀλλὰ κατόπιν τὰ Παλαιὰ Ἀνάκτορα μετετράπησαν εἰς Βουλὴν, Γερουσίαν καὶ εἰς διάφορα Κυβερνητικὰ γραφεῖα.

- σ. 6 δὲν πρέπει οὐδεμία ἡμέρα νὰ παρέλθῃ ἀχρησιμοποίητος πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ προταθέντος ἱεροῦ καὶ ἔθνικοῦ αὐτοῦ σκοποῦ, ἐξελέγη μεγάλη ἐπιτροπεία ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τῶν κ.κ. Γ. Ν. Χατζιδάκι ὡς Προέδρου, Σίμου Μενάρδου ἀντιπροέδρου καὶ τῶν κ.κ. Γεωργ. Κ. Ἀσκητοπούλου Πρ. Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Σχολείων Σμύρνης καὶ ἐνδοχώρας, Γραμματέως Ἰω. Βογιατζίδου, Π. Καλογεροπούλου Διευθυντοῦ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς καὶ Προέδρου τῆς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν σπουδῶν, Γερασ. Καψάλη, Φαίδ. Κουκουλέ, Ν. Κωνσταντοπούλου, Δημοσθ. Η. Οἰκονομίδου, Γεωρ. Οἰκονόμου, Ἀνθ. Α. Παπαδοπούλου, Διευθυντοῦ τοῦ ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας, Ἀλεξ. Σαρῆ, Ἰω. Συκουτρῆ, Ἀντ. Χατζῆ, Χαρ. Χαριτωνίδου, Σοφ. Χριδαβερδόγλου-Θεοδότου καὶ Π. Φωτιάδῃ μελῶν, ἧτις συνερχομένη ἐν καιρῷ θέλει καθορίσει τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας πρὸς σύστασιν ἰδίας «*Ἑταιρείας πρὸς μελέτην τῆς γλώσσης καὶ Λαογραφίας τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ*».



Ἡ ἀνωτέρω Ἐπιτροπεία πολλάκις συνελθοῦσα καὶ καταλλήλως προπαρασκευάσασα τὸ ἔδαφος συνεκάλεσε τοὺς Μικρασιάτας διανοουμένους εἰς κοινὴν σύσκεψιν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Φιλολ. Συλλόγου Παρνασοῦ τῇ 18 Ἰανουαρίου 1925, ἡ ὁποία ὑπερεπληρώθη ἐκλεκτοῦ καὶ πυκνοῦ κόσμου ἰδίᾳ Μικρασιατῶν ἐπισκόπων, ἱερέων, λογίων, καθηγητῶν καὶ ἐπιστημόνων ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μελετίου Μεταξάκη.

- σ. 7 Πρῶτος ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος ἐκήρυξε τὴν ἑναρξιν τῆς ἐπιστημονικῆς ταύτης συνεδρίας καὶ ἐχαρακτήρισε διὰ φράσεων συγκινητικῶν τὴν ὥραιαν καὶ ἀλησμόνητον χώραν, ἡ ὁποία ὑπῆρξε ἡ Πατρίς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ Γρηγορίου, τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ τῶν Ἑπτὰ Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀποκαλύψεως, τὴν ἱεράν αὐτὴν χώραν, τὴν διαρκῶς ἀναζωογονουμένην καὶ ἀνακύπτουσιν. Ἐπῆνεσε τὴν ἀξιέπαινον πρωτοβουλίαν τῶν καθηγητῶν κ. Γεωργ. Ν. Χατζιδάκι καὶ Σίμου Μενάρδου καὶ τοῦ Μικρασ. Συλλόγου «*Ἀνατολή*» τοῦ ἀπὸ 1891, ἀπὸ τεσσαρακονταετίας εὐδοκίμωτα ἐργαζομένου διὰ τὴν εκπαιδευτικὴν ἀναγέννησιν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας διὰ τοῦ διαπρεποῦς καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ κ. Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου καὶ ἤδη ἀναλαβόντος νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν εὐγενῆ ταύτην ιδέαν.

Μετὰ τὸ τηλαυγὲς πρόσωπον, τὸ σοφὸν προοίμιον ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος δίδει τὸν λόγον εἰς τὸν σοφὸν καθηγητὴν Γ. Ν. Χατζιδάκιν, ὁ ὁποῖος μετὰ δυσκολίας συγκρατῶν τὴν συγκίνησίν του εἶπεν ὅτι μείζονα ἢ καυτὰ δάκρυα εἶναι τὰ παθήματα τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἡ πατρίς προσέθεσε, τῶν πρώτων Ἑλλήνων φιλοσόφων ἐξεβαρβάρωθη καὶ δὲν ἀκούεται ἐκεῖ πλέον, ἐν τῇ κοιτίδι τοῦ πολιτισμοῦ ἡ

- θεία ελληνική γλώσσα, κατόπιν φέρει ἐκ τῆς τρισηχλιετοῦς 'Ελληνικῆς ἱστορίας διδακτικώτατα παραδείγματα, ὅτι τάχ' αὐριον ἔσσει' ἄμεινον, ἐπομένως δὲν πρέπει νὰ δακρύωμεν, ἀλλὰ νὰ δρῶμεν καὶ θὰ σὰς δεῖξω πῶς πρέπει ἐπιστημονικῶς καὶ ἐθνικῶς νὰ καταρτισθῇ ἡ σ. 8 σοφὴ ἐργασία.

1. Νὰ σχεδιάσωμεν Γεωγραφικὸν χάρτην, ἐφ' οὗ νὰ δεικνύονται αἱ ἐλληνικαὶ πόλεις καὶ κῶμαι.

2. Νὰ ἐκδώσωμεν Λευκώματα τῶν μεγάλων κέντρων τοῦ Μικρασ. 'Ελληνισμοῦ, ὡς τῶν Φλαβιανῶν τῆς Καισαρείας³, τοῦ Φαναρίου Κ/πόλεως, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῆς Π. Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς, τῆς Τραπεζοῦντος τοῦ Πόντου, τῆς Σμύρνης, τῆς Σίλλης κτλ.

3. Πρὸ 45 ἐτῶν ὅτε ἐσπούδαζον ἐν Γερμανίᾳ ὁ Χοῦμεν ὁ διενεργήσας τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Περγάμου, τῆς σήμερον εὐρισκομένης ὁλοκλήρου μαρμαρίνης ἐν Βερολίῳ (πρβλ. Πέργαμον ἐν 'Αθ. 1930 τύποις Μελίσσης ἐν σελ. 148, 169) ἔγραφεν ὅτι ὁ ἐλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Μικρᾶς 'Ασίας ἀνέρχεται εἰς 2.500.000 καὶ ἔκτοτε ἀσφαλῶς θὰ ἀνῆλθεν εἰς 4.000.000. 'Εκ τούτων πόσοι διεσώθησαν σήμερον εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Μητρὸς 'Ελλάδος; Μόλις περὶ τὸ 1.500.000.

- σ. 9 Οἱ δὲ ἄλλοι;... (κατὰ τὸν ἀειμνηστὸν καθηγητὴν μου Παῦλον Καρολίδην ἐν ἐπιστολῇ εὐρισκομένη εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Μικρασ. Συλλόγου «'Ανατολῇ», ὁ πληθυσμὸς τῆς Μικρᾶς 'Ασίας ἐπὶ τῆς Μεγάλῃς 'Ελληνικῆς αὐτοκρατορίας ἀνῆρχετο εἰς 25.000.000. Διὰ τῶν σφαγῶν καὶ συστηματικοῦ ἐξισλαμισμοῦ κατῆλθε μετὰ 450 ἔτη εἰς τὸ Δωδέκατον τοῦ ἄλλοτε πληθυσμοῦ πρβλ. ἐπίσης Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου 'Υπόμνημα κτλ., Κ. Λαμέρα τὸ Μικρασιατικὸν πρόβλημα, οἱ κρυπτοχριστιανοί, ποῖοι καὶ πόσοι οἱ κάτοικοι τῆς Μικρᾶς 'Ασίας μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν, οἱ διωγμοὶ κτλ.

4. Νὰ δημοσιεύσωμεν στατιστικὸν πῖνακα τοῦ Μικρασ. πληθυσμοῦ κατὰ τὰς ἐρεῦνας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ γεραροῦ Μικρασ. Συλλόγου «'Ανατολῇ» ὁ ὁποῖος πρῶτος διὰ τῶν ἱερέων καὶ διδασκάλων κατήρτισε στατιστικούς πῖνακας δημοσιευθέντας διὰ τοῦ περιοδικοῦ του «Ξενοφάνης».

5. Νὰ δημοσιεύσωμεν τόμους τῆς Μικρασιατικῆς Λαογραφίας ἐρμηνευοῦσας πολλὰ σήμερον θεωρούμενα ἀνερμήνευτα διότι ἡ ἐκεῖ τα-

3. Πρβλ. τὸ ὁδοπορικὸν ἐκ Φλαβιανῶν εἰς Σάμον τοῦ καθηγητοῦ Γεωργ. Κ. 'Ασκητοπούλου δημοσιευθὲν εἰς τὸν 'Αλύτρωτον ἐπὶ ἐξάμηνον 1917-18 καὶ εἶτα ἐπὶ διετίαν εἰς τὸν *Προσφυγικὸν Κόσμον* πλουτισθὲν διὰ πλήρους βιβλιογραφίας 1926-27, ἥδη δὲ προετοιμάζει τὴν τρίτην ἐκδόσιν του.

Πρῶτοι οἱ Συνασιταὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξέδωκαν ἐπιμελείᾳ 'Ιω. Σαραντιδίου ('Αρχελάου) τὸ Λεύκωμα τῆς Συνασοῦ μὲ πολλὰς εἰκόνας. Τοῦ αὐτοῦ 'Η Συνασός, ἐν 'Αθήναις 1899 τύποις 'Ιω. Νικολαΐδου τοῦ ἐκ Ταυλουσυνίου κτλ.

ριχθευθεῖσα καὶ διασωζομένη γλῶσσα μᾶς δίδει πλήρη εἰκόνα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ (πρβλ. τὸν θαυμάσιον πρόλογον τοῦ καθηγητοῦ κ. Δῶκινς «ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ» 1916).

- σ. 10 6. Εἶναι ἀνάγκη συγγραφῆς ἐπιτόμου ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, διὰ τῆς ὁποίας θὰ διακηρύξωμεν ὅτι τὰ δικαιώματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας δὲν παραγράφονται εὐκόλως διὰ συνθηκῶν καὶ θὰ ἐπανέλθωμεν ἐκεῖ λίαν προσεχῶς ἐκδιώκοντες καὶ πάλιν τοὺς προαιωνίους ἐχθροὺς μας.

Σημ. σημειῶ ὅτι τὴν ἐπομένην ἐζήτησα παρὰ τοῦ σεβαστοῦ μοι καθηγητοῦ Γεωργίου Ν. Χατζιδάκι τὸ κείμενον τοῦ συγκινητικωτάτου καὶ σπουδαιοτάτου λόγου του, διὰ νὰ τὸν δημοσιεύσω διὰ τῆς τότε ἐκδιδομένης «Παμπροσφυγικῆς» τοῦ Γεωρ. Κ. Βιολάκη. Δυστυχῶς προηγουμένως τὸν εἶχε ζητήσῃ συντάκτης τῆς «Ἑστίας», ὁ ὁποῖος δυστυχῶς τὸν ἔχασε καὶ οὕτω δὲν ἔχομεν σήμερον αὐτὸ τὸ κείμενον τοῦ λόγου του. Ἄλλ' εὐτυχῶς ὡς Γραμματεὺς τῆς Μεγάλης Ἐπιτροπείας διὰ τὰ πρακτικὰ ἐκράτησα συντόμους σημειώσεις, τὰς ὁποίας ἐκάστοτε εὐκαιρίας διδομένης ἐδημοσίευσα εἰς τὰς προσφυγικὰς ἐφημερίδας.

- σ. 11 Τρίτος ἀνῆλθεν εἰς τὸ βῆμα ὁ εὐφραδέστατος Πρόεδρος τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου Κωνστ. Γ. Λαμέρας ἱατρός, ὁ ὁποῖος εὐχαριστεῖ τοὺς προλαλήσαντας, τῶν ὁποίων οἱ συγκινητικοὶ λόγοι ἐπάλυντο ὑπὸ ὕγιους πατριωτισμοῦ καὶ προβαίνει εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῆς εὐεργετικῆς δράσεως τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου «Ἀνατολῇ» καὶ τοῦ μετ' αὐτοῦ συνυφασμένου Προέδρου καὶ ἱδρυτοῦ αὐτοῦ (1891-1924) Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ (πρβλ. τὸ πανηγυρικὸν τεῦχος τοῦ Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου, ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Γεωργ. Κ. Ἀσκητοπούλου, Καθηγητοῦ, τὸ ὁποῖον ἐξιστορεῖ διεξοδικῶς τὴν 50ετῇ ἐθνικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν σταδιοδρομίαν τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ).

Ἡ ποικίλη δὲ ἐξερεύνησις τῆς Μ. Ἀσίας ὑπῆρξεν ὁ κύριος καὶ σπουδαιότατος σκοπὸς τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου «Ἀνατολῇ» ὡς καταδείκνυται ἐκ τῶν 7 τόμων τοῦ «Ξενοφάνους» τοῦ λαμπροῦ καὶ πολυτίμου περιόδικου συγγράμματος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀπεθυσανρίσθη ποικίλη καὶ σπουδαία ἱστορικὴ, λαογραφικὴ, ἀρχαιολογικὴ καὶ εἰδησεογραφικὴ Μικρασιατικὴ ὕλη καὶ τῶν Ἐπετηρίδων τοῦ Συλλόγου.

Ὁ Μικρασιατικὸς Σύλλογος τὴν μελέτην τῆς πατρίου ἱστορίας ἐπετέλεσε διὰ τῶν ὑποτρόφων αὐτοῦ καθηγητῶν, διδασκάλων καὶ ἱατρῶν καὶ δικηγόρων ἀνελθόντων εἰς 1439 ἐν συνόλῳ.

Τέλος μετὰ τὸ ἱεροδιδασκαλεῖον Σάμου καὶ Πάτμου ἱδρυσε καὶ τὸ Διδασκαλεῖον τῶν φροεβελιανῶν Νηπιαγωγῶν ἐν Φλαβιανοῖς τῆς Καισαρείας ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς δ. Αἰκατερίνης Τζωανοπούλου Διευθυντρίας τὴν σήμερον τοῦ Διδασκαλείου Νηπιαγωγῶν Καλλιθέας·

ἐν αὐτῷ ἐπίσης εὐδοκίμωτα ἐδίδαξεν ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Ζήσης Φιλίδης. Καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς δράσεως τῶν Νηπιαγωγῶν, τῶν διασκορπισθεισῶν καθ' ὅλην τὴν Καππαδοκίαν καὶ Λυκαονίαν, ὑπῆρξαν ἐπίσης καρποφόρα.

- σ. 12 Πρὸς τοῦτοις ἔχομεν καὶ ἀναρίθμητον στρατιὰν ἐπιστημόνων, οἱ ὅποιοι μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν αὐτῶν ἀπερχόμενοι εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν, ἀφοῦ ἀνεβαπτίζοντο εἰς τὴν ἐθνικὴν καλυμβήθραν τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου ὡς ἔφοροι καὶ δημογέροντες εὐρίσκοντο εἰς διαρκὴ συνεννόησιν μεθ' ἡμῶν διὰ τακτικῆς ἀλληλογραφίας καὶ ἐγένοντο οὕτω οἱ καλύτεροι καὶ εὐεργετικώτεροι ἐθνικοὶ ἀπόστολοι.

1. Θὰ σταλῶσιν εἰς αὐτοὺς ὠρισμένα ἐρωτήματα, τὰ ὁποῖα θὰ συμπληρώσουν καὶ θὰ ἐπιστρέψουν ἐντὸς τακτῆς προθεσμίας.

2. Θὰ δημοσιεύσωμεν Λευκώματα εἰκονογραφημένα τῶν 1410 Κοινοτήτων τῶν 26 Μητροπόλεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου. Ταῦτα δὲ θὰ κατατεθῶσιν εἰς τὸ Συμβολαιογραφεῖον τῆς παγκοσμίου συνεδήσεως.

3. Τέλος ἀναφέρει τὴν ἵδρυσιν καὶ λειτουργίαν τῶν 17 Νυκτερινῶν σχολῶν ἀνὰ τοὺς προσφυγικοὺς συνοικισμοὺς, διατελουσῶν ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν καὶ τὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ καθηγητοῦ Γεωργ. Κ. Ἀσκητοπούλου καὶ ἔχει πλήρη τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ ἐξευρεθῶσι αἱ δαπάναι διὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν πολυτελῶν εἰκονογραφημένων λευκωμάτων.

- σ. 13 Μετὰ ταῦτα ἔλαβον τὸν λόγον 14 ρήτορες ἀναπτύξαντες τὸ θέμα τῆς ἐσπευσμένης περισυλλογῆς, μεθοδικῆς τακτοποιήσεως καὶ ἀμέσου δημοσιεύσεως εἰς ὀγκώδεις καὶ ὁμοιομόρφους τόμους τῆς πολυτίμου καὶ σπουδαιοτάτης Μικρασιατικῆς Λαογραφίας, τῶν ὁποίων παρατρέχω τοὺς λόγους καὶ τὰς γνώμας, ὠραιοτάτας καὶ πρακτικωτάτας ἄλλωστε, διὰ νὰ μὴ καταπονήσω τοὺς ἀναγνώστας μου.

Ἐκ τούτων δὲ ἰδιαιτέρως ἀναφέρω τὴν ἐπίκαιρον καὶ διδακτικὴν πρότασιν τοῦ γερουσιαστοῦ Θεσσαλονίκης κ. Λεων. Ἰασονίδου, πρ. Ὑπουργοῦ Προνοίας, ὅτι πρέπει νὰ ἐκδοθῇ ἡ ἱστορία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ τοῦ 1453-1924 κατόπιν διαγωνισμοῦ διὰ νὰ διδάσκηται συστηματικῶς εἰς τὰ σχολεῖα καὶ οὕτω οἱ μαθηταὶ μας πάντοτε θὰ ἔχωσιν πρὸ ὀφθαλμῶν ποίας περιπετείας ἀνεκδιηγῆτους διῆλθον οἱ πρόγονοι τῶν καὶ δὲν θὰ λησμονήσωσιν οὐδέποτε τὴν ὠραίαν καὶ ἀλησμόνητον πατρίδα τῶν.



Ἡ ἀνωτέρω σύντομος περίληψις τῶν πρακτικῶν τῶν δύο συνεδριῶν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ καὶ ἐν τῷ Παρνασσῷ, ἀποτελεῖ μέρος μελέτης δημοσιευθείσης ἐπὶ δεκάμηνον εἰς τὸν «Προσφυγικὸν Κόσμον» ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1933.

- σ. 14 Ἐπίσης παρομοία μελέτη ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν «Πρόδον» Νέας Σμύρνης τοῦ ἱατροῦ Κωνστ. Γαροφαλίδου ἀπὸ 31 Μαρτίου 1935 ἀρ. 8,

περιέχουσα την Μικρασιατικήν Στέγην καὶ τὴν Λαογραφίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μέχρι τῆς 26 Ἰανουαρίου 1936 ἀρ. 51.



*Ἐξω ἀπὸ τὸ στομάχι καὶ ἀπὸ τὴν πολιτικήν.
Ἡ διανοητικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ κίνησις
μεταξὺ τῶν προσφυγικῶν στρωμάτων.
Μὲ ποῖα μέσα θὰ ἡδύνατο νὰ ἀναπτυχθῇ.*

Μία ἔρευνα τοῦ «Προσφυγικοῦ Κόσμου».

Σειρὰ συνεντεύξεων τοῦ συνεργάτου του Δ. Γ. Ἀργυροπούλου. Ἡ γνώμη τοῦ κ. Γεωργίου Κ. Ἀσκητοπούλου διὰ τὴν περισυλλογὴν, τακτοποίησιν καὶ δημοσίευσιν εἰς ὁμοιομόρφους τόμους τῆς Μικρασιατικῆς Λαογραφίας — μόνον καὶ μόνον. Ὁ συνεργάτης προτάσσει προεισαγωγικῶς τὰ ἑξῆς:

Ὁ κ. Γεώργιος Κ. Ἀσκητόπουλος καθηγητὴς εἶναι ὁ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «Ἀρέθας Ἀργαῖος» τακτικὸς συνεργάτης τοῦ «Προσφυγικοῦ Κόσμου».

Γεννήθηκε τὸ 1874 εἰς τὸ Φανάρι τῆς Πόλης καὶ σπούδασε ἑπτὰ ἔτη εἰς τὴν σχολὴν Γαλατᾶ (1889), στὴ Μ. τοῦ Γένους σχολὴ (1895) καὶ στὴ Φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1900). Ἐπὶ σ. 15 15 χρόνια ἐχρημάτισε διευθυντὴς ἡμιγυμνασίων ἢ καθηγητὴς Γυμνασίων εἰς Μικρὰν Ἀσίαν μέχρι τοῦ 1914 (Σίλλη τοῦ Ἰονίου, Ἀμισὸς τοῦ Πόντου, Ἀδανα, Νεάπολις τῆς Καππαδοκίας, Χαλκηδὼν, Νεάπολις Καππαδοκίας τοῦ β'), ὁπότε τὴν 8-28 Σεπτεμβρίου 1914 τὸ πρῶτον κατέφυγεν πρόσφυξ εἰς τὴν Ἑλλάδα διορισθεὶς ὡς καθηγητὴς Γυμνασίων Κατερίνης, Ἐδέσσης, Ἀνδρου καὶ Σαλαμῖνος Μεγαρίδος. Τὸ 1920-1922 ἀπεσπάσθη ὡς Ἐπιθεωρητὴς τῶν Κοινοτικῶν σχολῶν Σμύρνης καὶ ἐνδοχώρας, ὁπότεν ἐγύρισε πάλιν πρόσφυξ διὰ δευτέραν φοράν, ἀλλὰ ὑπὸ χειροτέρας συνθήκας, διότι πλὴν τῶν ἄλλων ἔχασε διὰ παντός καὶ τὴν πολύτιμη βιβλιοθήκην του, γεμάτη ἀπὸ 1200 περίπου τόμους σπανιωτάτων βιβλίων, ὁδοιπορικοῦ τῆς Ἐπιθεωρήσεώς του καὶ πολυτίμων χειρογράφων.

Ὁ κ. Γ. Κ. Ἀσκητόπουλος κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς ἐθνικῆς του δράσεως ὡς καθηγητοῦ κτλ. συνέγραψε πλείστας ὄσας μελέτας μορφωτικοῦ περιεχομένου, ἄρθρα, προγράμματα πρὸς μόρφωσιν τῶν Ξενοφώνων πληθυσμῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (τόμ. 6 καὶ 7 τοῦ περιοδικοῦ «Ξενοφάνης»), καθὼς καὶ μελέτας εἰς τὰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ, πρὸ πάντων εἰς τὴν καραμανλίδικην γλῶσσαν διὰ νὰ φωτισθῶσιν οὕτω καταλλήλως οἱ Μικρασιατικοὶ πληθυσμοὶ Καππαδοκίας καὶ Λυκαονίας.

σ. 16 Κατήρτισε τὰς «Λεκτικὰς ἀσκήσεις», τὰς ὁποίας καὶ μοι ὑπέδειξεν εἰς δύο ὀγκώδη τετράδια, πρὸς ταχύτεραν ἐκμάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς,

αί όποιοι άντιγραφείσαι μετεδόθησαν εις όλας τας τουρκοφώνους κοινότητας.

Εισήγαγε πολλὰς μεταρρυθμίσεις ός τὰ συστήτια και τὰ παίγνια τών Νηπιαγωγείων, ίδρυσε τήν Σχολικήν βιβλιοθήκην μετά δανειστικού τμήματος διά τούς μαθητάς και τὰς οικογενείας, ίδρυσε δύο διδασκαλικούς Συνδέσμους τής Μαγνησίας και τών Κυδωνιών και περί τούς 25 τοιούτους Κυριών και Δεσποινίδων, οί όποιοι Σύνδεσμοι παρέσχον άνεκτιμήτους έθνικὰς ύπηρεσίας κατά τόν Μικρασιατικόν άγώνα, άποστέλλοντες πρός τόν μαχόμενον έθνικόν στρατόν ειδή ρουχισμού, σιγάρα, γλυκίσματα, πλάκας σοκολάτας κτλ.

Άπό τού 1893 διετέλεσε βιβλιοφύλαξ τής «Άνατολής», καταρτίσας πρώτος αυτός και τó Μικρασιατικόν τμήμα τής βιβλιοθήκης, τó όποιον παρέσχε μέγιστον βοήθημα εις τήν Κυβέρνησιν διά τήν μελέτην τών Μικρασιατικών ζητημάτων.

Τό 1926 εξέδωκεν εις κομψόν τόμον τὰς «έορτάς τού Μικρασιατικού Συλλόγου “Άνατολή”» επί τη 50δι τού Μαργαρίτου Εύαγγελίδου, δημοσιεύει δέ εις τήν έφημερίδα μας, πλην τών άλλων (άρθρα, μελέτας, Λαογραφικά, βιβλιοκρισίας κτλ.) και τήν περίφημον Λαογραφικήν περιγραφήν «Άπό τὰ Φλαβιανὰ τής Καισαρείας εις Σάμον», ή όποία σ. 17 κατά τήν γνώμην μου είναι ή πηγή πάσης γνώσεως Μικρασιατικού ενδιαφέροντος, μοναδικός δέ καθρέφτης τής ζωής και κινήσεως τών ποτέ άκμαζουσών Έλληνικών Κοινοτήτων εις Μ. Άσίαν.

Τόν κ. Γ. Κ. Άσκητόπουλον έπεσκέφθηκα στο σπίτι του, όπου τόν βρήκα μέσα στο γραφείο του, έν μέσω τεσσάρων βιβλιοθηκών, πού θά περιέχουν 4 χιλιάδες τόμους τουλάχιστον σπανίων και χρησίμων βιβλίων.

Τό γραφείον του γεμάτο από διάφορα άτάκτως σκορπισμένα βιβλία, έφημερίδες, επιστημονικά περιοδικά, χειρόγραφα κτλ., μου έκαμεν έντύπωσιν Σπουδαστηρίου σοφού με τόν πλούτον του εις έντυπα, αλλά και με τήν κλασσικήν του άταξίαν και με τήν ήσυχίαν του τήν γεμάτη μυστήριο. Κι όλον αυτόν τόν βιβλικόν κολοσσόν ό κ. Γ. Κ. Άσκητόπουλος σάν άνατόμος εις τήν προκειμένην περίπτωσιν, ή σάν άνήσυχος εξερευνητής, ή διψασμένος φυσιοδίφης, τόν έρευνά μέρα νύχτα μ' ένα ζευγάρι ματογιάλια.

Τού ζητώ να με συγχωρήση διότι τού ταρασσώ τήν μυστηριώδη γαλήνην τού σπουδαστηρίου του και τού γνωστοποιώ τόν σκοπόν τής έπισκέψεώς μου. Έκείνος γεμάτος ευχαρίστησι και ευπροσηγορία είχε τήν καλωσύνην να μου πη...

«Προσφυγικός κόσμος»

άρ. 210 τής 19 Φεβρ. 1933, ή γνώμη τού Γ. Κ. Άσκητοπούλου.

- σ. 18 Εἰς τὴν «Φωνὴν τοῦ Ἑθνους» τοῦ φίλου δικηγόρου Εὐδοκίμου Δουρμούση ἐδημοσίευσα τὰ πρῶτα 7 ἄρθρα περὶ τῆς Μικρασιατικῆς Λαογραφίας ἀπὸ τῆς 15 Ἰαν. 931.

★

Ταυτοχρόνως ἔδίδα καὶ τὰ πορτραῖτα τῶν ποιητῶν ἀπὸ τῆς 15 Ἀπριλίου 931 - μέχρι τῆς 1 Ἰουνίου 1938 εἰς τὴν «Φωνὴν τοῦ Ἑθνους».

★

Εἰς τὴν «Φωνὴν τοῦ Ἑθνους» ἐδημοσιεύθη καὶ τὸ πορτραῖτο Γεωργ. Κ. Ἀσκητοπούλου ἀρ. 11 Ἰουνίου 1931

★

ἀναδημοσιευθεῖσαν ἀπὸ τὴν Ἑκατοντ. τῆς ἐλληνικῆς παλιγγενεσίας, ἡ ὁποία καὶ περιέχει τὸ Πιστοποιητικὸν τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου «Ἀνατολὴ» 1900-1914 μὲ τὰς ὑπογραφὰς Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου καὶ Παντ. Κοντογιάννη περὶ τῆς Ἑκπαιδευτικῆς σταδιοδρομίας μου.

★

Ἀνεδημοσίευσα τὰ ὡς ἄνω ἄρθρα μου περὶ τῆς Μικρασιατικῆς Λαογραφίας ὑπὸ νέαν ὅλως μορφήν β' 24 Φεβρ. 1938 εἰς τὰ «Ποντιακὰ φύλλα» 1924-1938.

★

Ἐκτὸς αὐτῶν κατὰ τὰ ἔτη 1924-1950 εἰς τὸν «Προσφυγικὸν κόσμον» μὲ τὴν ὑπογραφὴν μου Ἀρέθας Ἀργαῖος ἐδημοσίευσα ἀπειρίαν Λαογραφικῶν ἄρθρων.

«ἡ βιβλιογραφία μου»

Γ. Κ. Ἀσκητόπουλος
Ν, Σμύρνη 21 Μαΐου 1952

Σημείωμα Μέλπως Μερλιέ γιὰ τὸ Ὑλικὸ Γ. Ἀσκητόπουλου

Πρωτοβουλία τοῦ Ν. Χατζιδάκη ἔγιναν μερικὲς προσπάθειες στὰ 1924-5 γιὰ νὰ διασωθεῖ ὅσο τὸ δυνατόν ὁ μικρασιατικὸς πολιτισμός.

Ἐγιναν μεγαλοπρεπεῖς Ἐπιτροπές· ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν κατέληξαν σὲ συμπεράσματα.

Πολλὲς σκέψεις μοῦ προκαλοῦν οἱ 17 σελίδες τοῦ κ. Ἀσκητόπουλου. Αἰσθάνομαι συγκίνηση καὶ μαζὺ πικρὴ ἀπογοήτευση.

Συγκίνηση, γιατί βλέπει κανεὶς ὅτι ὁ Χατζιδάκης κατανόησε ἀμέσως τὴν ἀνάγκη αὐτῆς τῆς σταυροφορίας. Πικρὴ μελαγχολία γιατί Πανεπιστήμια,

καθηγητές και επιστήμονες, ύστερα από συνεδριάσεις, λόγους, προτάσεις και αποφάσεις, δεν καταλήξαν σε τίποτα.

Ο Χατζιδάκης είχε δει πλατύτερα απ' όλους. Ζήτησε να μελετηθούν τα διαλεκτικά ιδιώματα. Να σχεδιαστεί χάρτης όπου να φαίνονται οι ελληνικές πόλεις και κώμες, και πολλά άλλα καλά και χρήσιμα.

Αλλά, ενώ μίλησαν για διαλεκτικά ιδιώματα, για τόμους λαογραφίας που θα έπρεπε να βγούν, δεν έγινε ούτε λόγος για τους θεματοφύλακες της παράδοσης, για τους πρόσφυγες, για τους ανθρώπους. Σκέφθηκαν όμως να στείλουν ερωτηματολόγια στη «στρατιά επιστημόνων» που είναι από τη Μικρασία.

Δυσάρεστη πολύ είναι και η ατμόσφαιρα της «εθνικοφροσύνης» όπως την περιγράφει ο καλός κ. Άσκητόπουλος: «ή πατρίς ξεβαρβαρώθη» γιατί δεν ακούεται ή ελληνική γλώσσα· πώς θα ξαναπᾶμε πίσω· οί προαιώνιοι έχθροί.

Πότε, Θεέ μου, θα γίνουμε όλοι άνθρωποι και συνάνθρωποι.